

innovative development. It is planned to focus on building the most effective model for the implementation of innovative programs of business entity.

Використана література

1. Інноваційний менеджмент: статистико-динамічна візуалізація: навч. посібник [Текст] / С.В. Князь, Н.Г. Георгіаді, Л.Й. Топоровська, Д.К. Зінкевич; за ред. О.Є. Кузьміна. – 2-ге вид., перероб. – Львів: Видавництво «Львівська політехніка», 2011. – 212 с.
2. Топоровська, Л.Й. Сутність інноваційної програми та її місце в інноваційному процесі машинобудівного підприємства // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» [Текст] / Л.Й. Топоровська. – 2008. – С. 711 – 717.
3. Активізування інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств: моногр. [Текст] / О.Є. Кузьмін, С.В. Князь, О.Й. Вівчар, Л.І. Мельник; за наук. ред. О.Є. Кузьміна. – Стрий: ТзОВ «Укрпол», 2005. – 250 с.
4. Кузьмін, О.Є. Інноваційні програми машинобудівних підприємств: креативні рішення і моделі їх трансферного забезпечення: наукова монографія [Текст] / О.Є. Кузьмін. – Львів: СПОЛОМ, 2010. – 345 с.
5. Гнилянська, Л.Й. Формування та реалізація інноваційних програм на засадах ризик-менеджменту: монографія [Текст] / Л.Й. Гнилянська, В.Ю. Харчук. – Львів: ЗУКЦ, 2013. – 216 с.
6. Топоровська, Л.Й. Формування і реалізація інноваційних програм машинобудівними підприємствами: автореферат дисертації ... кандидата економічних наук / Л.Й. Топоровська. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 25 с.
7. Уткин, Э.А. Инновационный менеджмент [Текст] / Э.А. Уткин, Г.И. Морозова, Н.И. Морозова. – М.: АКАЛИС, 1996. – 208 с.
8. Мочерний, С.В. Економічна енциклопедія у трьох томах. Т 2 [Текст] / С.В. Мочерний. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
9. Бешелев, С. Нововведения и мы [Текст] / С. Бешеев, Ф. Гурвич. – М.: Наука, 1990. – 296 с.
10. Фатхутдинов, Р.А. Инновационный менеджмент [Текст] / Р.А. Фатхутдинов. – СПб.: Питер, 2002. – 400 с.
11. Примак, Т.О. Маркетинг: навч. Посібник [Текст] / Т.О. Примак. – К.: МАУП, 2004. – 228 с.

Отримано 15.10.2015

УДК 330.837

Євгенія БОЛОТІНА

ТРАНСАКЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ В ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІЙ ТЕОРІЇ

Резюме. Проаналізовано природу інституціоналізації економіки України та її інтеграції в глобальний економічний простір. Неоінституціоналізм розширює базу аналізу власності шляхом включення до нього, поряд із приватною власністю, колективної і державної та зіставлення їх порівняльної ефективності. «Теорія трансакційних витрат» – складна частина «НІТ» - неоінституціоналізму і являє собою теорію організації підприємств. Метою вдосконалення інститутів є не тільки зниження трансакційних витрат, але й зміна розподілу економічної влади в суспільстві або, кажучи словами Е. Тоффлера, створення суспільно нормального порядку влади. Інститути виникають не тільки для усунення невизначеності, інститути створюються як засіб для реалізації влади або як засіб для обмеження влади. Досягненню розподілу ресурсів, ефективного за Парето, перешкоджають трансакційні витрати. Останні додаються до трансформаційних витрат, тим самим збільшуючи загальну величину витрат виробництва. Збільшення витрат виробництва є перешкодою для здійснення певних угод з обміну правами власності. Це означає, що не всі угоди, які є Парето-поліпшеннями, відбуваються. Якщо трансакційні витрати дорівнюють нулю, то більше ніяких перешкод для оптимального розподілу ресурсів не існує. Величина трансакційних витрат залежить від інститутів. Умовою підвищення ефективності розподілу ресурсів є вдосконалення інституційного устрою суспільства. Інститути впливають на ефективність суспільного виробництва тим, що скорочують

величину транзакційних витрат. Таким чином, безпосередня мета зміни інститутів – зниження транзакційних витрат.

Ключові слова: транзакційний підхід, інституціональна структура, інституціональні зміни, трансплантація інститутів, інституціональна дисфункція, імпорт норм ринкової поведінки.

Evhenia BOLOTINA

TRANSACTION COSTS INTERPRETATION FOR ANALYSING OF THE EFFICIENCY IN THE INSTITUTIONALISM

Summary. This article analyses the nature of institutionalization of the economy of Ukraine and Ukraine's integration into the globalized economic environment. The neoinstitutionalism is widening the base of property analysis by comprising collective and state along with the private property and comparing their effectiveness. «The theory of transaction cost» is considered as a part of the «NIT» - neoinstitutionalism is a theory of the organization of enterprises. The aim of institute perfection is not only the transaction cost reduction but also changes of economic power distribution in the society or, according to E. Toffler, creation of socially normal power orders. Institutes are developed not only to remove uncertainty; institutes are created as means for realization of power or as means for power limitation. The transaction costs deter achieving effective resources allocation according to Pareto. They are added to the transformation costs, thereby increasing the overall value of the production costs. The increase in the production costs is an obstacle to the implementation of certain transactions in exchange of property rights. This means that not all the transactions that are Pareto-improvements are occurred. If the transaction costs equal to zero, no more obstacles to the optimal allocation of resources exist. The size of the transaction costs depends on the institutions. The condition for the increasing the resource allocation efficiency is to improve the institutional structure of society. Institutions affect the efficiency of social production reducing the size of the transaction costs. Thus, the immediate goal of institutional change is reducing transaction costs. Neoinstitutional theory must go beyond purely «transaction costs economics» and include a power based approach to analyze the impact of institutions and, more broadly, social organization of economy on economic behavior.

Key words: transaction costs interpretation, institutional structure, institutional modifications, transplantation of institutions, institutional dysfunction, import of market behavior norms.

Постановка проблеми. Україна намагається активно включитися в глобальний світовий економічний простір і в умовах нестійкості та невизначеності ринкової економіки існує необхідність теоретичного аналізу моделі інституційного перетворення. Інституційний підхід передбачає розгляд економіки не як статичної системи, а як динамічного процесу, який постійно трансформується.

Процес роздержавлення й приватизації в Україні, пройшовши певний шлях, ще далекий до завершення. Після його завершення всі норми та правила приватизації припинять свою дію і регулювання прав власності буде здійснюватися на основі зовсім інших законодавчих актів. Тому дуже важливо дослідити механізми впливу змін прав власності на інфраструктуру в перехідній економіці, шляхів створення стабільних правил гри на приватизаційному ринку, що має закласти основи їх розроблення для регулювання прав власності в майбутньому, в умовах стабільної ринкової інфраструктури.

Інституціональні зміни в суспільстві не обмежуються приватизацією. Вона має сенс лише тоді, коли в результаті її проведення економіка починає працювати ефективніше й життя громадян поліпшується. Автор статті вважає, що приватна власність визріває природним шляхом, що в наших умовах означає її підтримку державою. У будь-якому разі успіх у реформуванні власності передбачає наявність ринку капіталу, сприятливого інвестиційного клімату, створення такої податкової системи, що стимулювала б виробника до підвищення ефективності виробництва.

Перед соціально-економічною наукою виникло і друге завдання – з'ясувати, як права власності можуть вплинути на зменшення транзакційних витрат? Пошуки

проводяться в наступному напрямку: з'ясування того, яким чином сучасна фірма може шляхом висновку довготермінових угод з контрагентами, шляхом кращої координації їхньої діяльності пом'якшити мінливість стихійного цінового механізму, функціонування якого наносить фірмам відчутні втрати.

Витрати експлуатації економічної системи – це сукупність витрат, необхідних для забезпечення спільної економічної діяльності та втрат, що виникають унаслідок такої діяльності. Трансакційні витрати – це витрати обміну прав власності. Таким чином, поняття витрати експлуатації економічної системи ширші, ніж трансакційні витрати. Можливо, це включає, поряд з ними, безліч інших видів витрат експлуатації економічної системи, не пов'язаних з обміном прав власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти виникнення та розвитку інституційних обмежень і норм господарської діяльності розглядали такі вчені, як Ф. Ліст, К. Менгер, К. Маркс, Д. Кондратьєв, Й. Шумпетер, Ф. Хайек, Дж. Р. Коммонс. Роль інституційних чинників у господарському розвитку суспільства аналізували Т. Веблен, У. Мітчелл, Г. Мінз. Сучасні інституційні дослідження – у роботах Дж. Гелбрейта, Г. Саймона, Р. Коуза, М. Фогеля, Д. Норга, Г. Беккера, Дж. Б'юкенена, О. У'льямсона, Р. Нельсона [1, 2].

Інтерес до інституціоналізму в Україні зумовлений двома причинами. По-перше, впливом марксизму, що завжди розглядав інституціоналізм за свого союзника. По-друге, бажанням перебороти обмеженість економіксу, що був заснований на діяльності раціонального індивіда. Теоретичне обговорення проблем інституціоналізації перехідних економік достатньо інтенсивно в середовищі вітчизняних економістів: А. Гриценко [3], В. Дементьєва [4], О. Іващенко [5], В. Полтеровича [6 – 8], В. Попова [9], А. Чаусовського [10] та ін. У російській економічній науці питання інституційної трансформації економіки розглядають С. Кірдіна [11], А. Олійник [12], В. Тамбовцев [13] та ін.

Поняття витрат експлуатації економічної системи, на жаль, до цих пір не використовується економічною теорією як самостійна категорія. Тим часом, для виділення цієї категорії в якості самостійної є серйозні підстави. Не зважаючи на це, введено Нобелівським лауреатом К. Ерроу поняття витрат експлуатації економічної системи зазвичай розглядається як синонім категорії трансакційних витрат. У даній роботі робиться спроба розкрити власне зміст категорії витрат експлуатації економічної системи та довести її нетотожність категорії трансакційних витрат.

Справді, з вірного твердження, що трансакційні витрати – це витрати експлуатації економічної системи, абсолютно неправильно робити зворотний висновок, що витрати експлуатації економічної системи – це трансакційні витрати.

Більше того, таке твердження суперечить законам логіки. Між тим саме такий неправильний висновок зазвичай робиться на основі безумовно вірної констатації К. Ерроу, що трансакційні витрати – це витрати експлуатації економічної системи [14].

Мета статті полягає в тому, щоб показати комплексний характер трансакційного підходу до аналізу ефективності в інституціональній теорії.

Неправильні теоретичні погляди на витрати експлуатації економічної системи призвели до значних спотворень при рахунку величини трансакційного сектора. Як відомо, такий рахунок вперше був виконаний Дж. Уоллісом і Д. Нортом. Аналіз їх методики переконує, що, принаймні, в одному з варіантів вони зробили підрахунок витрат експлуатації економічної системи, а не трансакційних витрат у власному розумінні цього слова. Корекції в іншому варіанті підрахунку хоча й дозволили наблизитися до дійсної величини трансакційних витрат, все одно не дали можливості правильно її оцінити.

Такий висновок закономірно впливає з визначення трансакційних витрат як витрат обміну правами власності. У цій справі такий обмін характеризує тільки діяльність, спільність якої ґрунтується на обміні продуктами або наданні послуг з платної основи. Однак існують інші способи здійснення спільної економічної діяльності. У цьому відношенні, принаймні, одна з проблем стоїть практично з моменту виникнення теорії трансакційних витрат. Це – проблема включення до складу трансакційних витрат внутрішньо-фірмових витрат, з якою мимоволі зіткнувся Р. Коуз у роботі «Природа фірми» [15]. Якщо в цій роботі він ще не робив відмінностей між різними видами витрат, то згодом відносив витрати операцій усередині фірми до трансакційних. Докладніший аналіз цієї проблеми міститься в статті Архієреєва С.І. [16].

Інституційна структура економіки знаходить відображення в системі національних рахунків в інституційних секторах, але в ній відсутній трансакційний сектор. Визначити розміри інституційного трансакційного сектора, виявляється, досить складно. Для оцінювання розмірів інституційного сектора економіки України з певною часткою умовності (оскільки відсутня офіційна статистика) можна використовувати дані, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Інституційна структура економіки України: частка інституційних секторів і трансакційних галузей у ВВП (%) в 2008 – 2012 рр. [17]

Table 1

Institutional structure of economy by the Ukraine: parts of institutional sectors and transactional branches in GNP (%) in 2008 – 2012 [17]

Інституційна структура	2008	2009	2010	2011	2012
Інституційні сектори					
Нефінансові корпорації	71,2	67,5	66,7	65,2	67,5
Сектор загального державного управління	12,9	13,8	14,2	15,8	16,7
Домашні господарства	12,5	14,2	15,5	15,5	13,2
Некомерційні організації, обслуговують домашні господарства	2,9	3,4	2,6	2,2	1,9
Галузі товарних трансакцій	7,7	7,9	10,6	9,8	9,5
Галузі фінансових трансакцій	3,0	2,5	2,3	2,4	1,9
Трансакційні галузі економіки	10,7	10,4	12,9	12,2	11,4

Інституційна структура економіки України, як бачимо з таблиці 1, включає великий промисловий корпоративний сектор (близько 70%), сектор державного управління (близько 17%) і домашні господарства (близько 13%). Це означає, що основним чинником зрушень в інституційній структурі економіки України є процеси, що відбуваються у сфері корпоративного управління й акціонування.

Структурні зрушення в секторальній структурі економіки в усьому світі мають тенденцію до збільшення трансакційного сектора. Це зумовлено впливом трьох основних чинників:

розвитком матеріальної інфраструктури економіки (транспорту, зв'язку), який визначив зростання трансакцій в економіці, що призвело до зростання витрат супроводу договірних (контрактних) відносин;

технологічних змін в одній галузі, які можуть призвести до зростання рідкого продукту трансакційних ресурсів у іншій галузі й відповідно до зниження середніх трансакційних витрат;

зрушення у політичній системі (зміна системи правил для виробництва правил), які призводять до зниження трансакційних витрат перерозподілу прав власності.

Саме структура й динаміка трансакційних витрат разом з технологією визначають форми організації господарської діяльності, зміст і характер реальних трансакцій. Дана обставина дає можливість сформулювати гіпотезу, відповідно до якої не тільки технологія, але й інститути є джерелом економічного зростання. Це дозволяє інтерпретувати отримані дані динаміки трансакційного сектора економіки і зробити висновок, що інвестиції в нові інститути аналогічні інвестиціям у нові технології.

Ринок доповнюється угодами між фірмами в рамках сталої бюрократичної ієрархії. Це призводить до зменшення трансакційних витрат. Подібна практика стає все більше необхідною, тому що підсилюється спеціалізація виробництва, виникають нові ринки, з'являються нові форми виготовлення й збуту продукції. Роль менеджерів у скороченні трансакційних витрат зростає й перед економістами-теоретиками виникає питання: чи не означає це, що менеджери починають виступати в ролі заміників власників, оскільки вони, а не власники зазвичай приймають рішення про висновки договорів. Простіше кажучи, чи не означає все це підрив приватної власності?

Таблиця 2

Структура реформування власності в економіці України (%) [17]

Table 2

Structure of reformation by the property in economy by the Ukraine (%) [17]

Види економічної діяльності	Усього	У тому числі за роками				
		2008	2009	2010	2011	2012
В цілому по економіці	100	100	100	100	100	100
Державна форма власності	24,7	25,3	22,1	28,7	25,8	21,5
Комунальна форма власності	75,3	74,7	77,9	71,3	74,2	78,5
Сільське господарство	2,8	4,2	5,8	1,9	1,2	0,7
Промисловість	6,8	12,4	6,4	4,3	5,2	5,7
Добувна промисловість	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Обробна промисловість	6,3	12,1	5,9	4,1	4,5	4,8
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	0,4	0,2	0,3	0,1	0,5	0,7
Будівництво	2,7	4,5	3,3	2,1	2,0	1,8
Гуртова та роздрібна торгівля	40,2	44,5	39,1	39,4	38,7	39,1
Готелі та ресторани	7,4	8,1	6,4	6,6	7,9	8,0
Транспорт і зв'язок	2,1	2,3	2,8	0,9	2,2	2,1
Фінансова діяльність	0,6	0,0	0,3	0,2	0,9	1,7
Операції з нерухомістю та послуги юридичним особам	14,2	2,9	11,3	16,1	19,8	20,8

Не зважаючи на значну частку комунальної власності в економіці (78,5% у 2012 р.), негативні результати приватизації в Україні відомі. В умовах адміністративної системи державного устрою приватизація набула суто розподільного характеру, перетворившись на присвоєння державної власності фінансовою олігархією. В умовах

адміністративних методів господарювання змінюється економічна природа акціонерної власності. Все це призводить до численних конфліктів у сфері корпоративного управління, повсюдним порушенням прав міноритарних акціонерів. Юридично закріплені права на акціонерну власність приходять у суперечність з економічною природою приватнопідприємницької власності. Значною мірою це зумовлено невизначеністю правил приватизації в Україні, що призвело до некерованості процесів розподілу власності. Саме цією обставиною багато в чому визначаються тіньові й легальні схеми перерозподілу власності, які отримали в Україні закономірний характер «коротких хвиль» при зміні політичної влади.

Як випливає з таблиці 2, найбільшого реформування досягла галузь гуртової та роздрібною торгівлі (близько 39%), операцій з нерухомістю та послуги юридичним особам (близько 20%), що свідчить про наявність зрушень у структурі економіки України в напрямку розвитку трансакційного сектора.

В Україні на рівні держави відсутній механізм регулювання потоків ресурсів, товарів і послуг. Держава не забезпечує ефективного функціонування цілісної економічної системи. Нормативні акти та закони в такому суспільстві не виконують функцій контролю поведінки підприємця.

Трансакційний підхід абстрагується від проблеми влади і нерівності між сторонами обміну. Д. Палермо зауважує з цього приводу, що аналіз економічної влади не може бути розвинений в рамках неінституційної теорії, оскільки вступає в протиріччя з її фундаментальними передумовами, тобто гіпотезою, що інституційні угоди являють собою Парето-ефективний результат вільних добровільних взаємодій [18, с. 574]. Однак абстрагуватися від влади та її наслідків в економіці у вигляді витрат трансформації поведінки, квазі-добровільності угод і Парето-погіршення те ж саме, що й абстрагуватися від трансакційних витрат. Можна стверджувати, що міркування про економічний світ, в якому немає влади, «не мають значення для економічної політики, оскільки як би ми не уявляли собі ідеальний світ, ясно, що ми ще не знаємо, як потрапити туди звідси, де ми є» [19, с. 140].

Введення факторів нерівності і влади у відносини між агентами й трансакції з обміну правами власності, а також уведення в аналіз витрат трансформації поведінки дозволяє стверджувати наступне:

1. Не всі операції з обміну правами власності на ринку можна розглядати як добровільні. В умовах нерівності між агентами і нерівного доступу до ресурсів влади (надання навмисного збитку) угоди можуть носити квазі-добровільний характер, будучи, за своєю суттю, вимушеними угодами.

2. Перешкодою для підвищення ефективності алокації ресурсів є не тільки той факт, що деякі трансакції, що підвищують ефективність, не здійснюються. Можуть відбуватися також і такі трансакції, наслідком яких є зниження цінності суспільного виробництва і, отже, Парето-погіршення у розподілі ресурсів.

3. Ефективні операції з обміну правами обмежені не тільки величиною трансакційних витрат, але й витратами трансформації поведінки, що є результатом реалізації владних позицій економічних агентів. При цьому витрати трансформації поведінки не тільки перешкоджають укладанню ефективних угод, але й примушують «слабку сторону» трансакції до неефективних операцій, разом з тим роблячи неефективні для суспільства угоди ефективними для сильної сторони.

4. Інститути «мають значення» навіть при нульових трансакційних витратах. Альтернативні форми економічної організації (ринок, фірма, держава) характеризуються не тільки величиною трансакційних витрат, але й розподілом витрат привласнених благ між сторонами трансакцій; витратами, що використовуються для примусу; витратами, необхідними для захисту від примусу.

Реальний економічний світ – це світ асиметричних відносин, тобто відносин між такими агентами, які займають нерівні економічні та політичні позиції і, отже, мають нерівні можливості підпорядковувати один одного. В економічній системі домінують відносини, що включають в себе владу і примус одного іншим. У цьому сенсі не відсутність влади, а саме її наявність можна розглядати як реальний стан економічної організації суспільства. Тому введення в інституційний аналіз таких факторів, як нерівність, примусовий характер угод з обміну правами, влада, витрати трансформації поведінки наближає цю теорію до реальності.

Висновки. Основні постулати трансакційної теорії з приводу ефективності алокації ресурсів можна звести до наступних позицій:

1. Всі операції з обміну правами власності носять добровільний характер або, іншими словами, є результатом вільного вибору з доступних економічному агенту альтернатив. Угоди вважаються добровільними, оскільки кожен має право від неї відмовитися.

2. Всі добровільні угоди є взаємовигідними. Джерело вигоди – приріст цінності виробництва, який розподіляється між учасниками угоди. Всі угоди покращують ефективність розподілу виробництва. Результатом послідовних угод є досягнення розподілу суспільних ресурсів, оптимального за Парето.

3. Досягненню розподілу ресурсів, ефективного за Парето, перешкоджають трансакційні витрати. Останні додаються до трансформаційних витрат, тим самим збільшуючи загальну величину витрат виробництва. Збільшення витрат виробництва є перешкодою для здійснення певних угод з обміну правами власності. Це означає, що не всі угоди, які є Парето-поліпшеннями, відбуваються. Якщо трансакційні витрати дорівнюють нулю, то більше ніяких перешкод для оптимального розподілу ресурсів не існує.

4. Величина трансакційних витрат залежить від інститутів. Умовою підвищення ефективності розподілу ресурсів є вдосконалення інституційного устрою суспільства. Інститути впливають на ефективність суспільного виробництва тим, що скорочують величину трансакційних витрат. Таким чином, безпосередня мета зміни інститутів – зниження трансакційних витрат.

Conclusions. The basic tenets of the transactional theory about the effectiveness of the resources allocation can be reduced to the following positions.

1. All the transactions of property rights are voluntary or, in other words, they are the result of free choice of the alternatives that are available to the economic agent. Transactions are considered voluntary because everyone has the right to refuse it.

2. All the voluntary transactions are mutually beneficial. The source of the benefits is an increase of production value which is distributed among the transaction participants. All the transactions improve the efficiency of production allocation. The result of successive contracts is achievement of optimal allocation of public resources according to Pareto.

3. The transaction costs deter achieving effective resources allocation according to Pareto. They are added to the transformation costs, thereby increasing the overall value of the production costs. The increase in the production costs is an obstacle to the implementation of certain transactions on exchange of property rights. This means that not all the transactions that are Pareto-improvements are occurred. If the transaction costs equal to zero, no more obstacles to the optimal allocation of resources exist.

4. The size of the transaction costs depends on the institutions. The condition for the increasing the resource allocation efficiency is to improve the institutional structure of society. Institutions affect the efficiency of social production reducing the size of the transaction costs. Thus, the immediate goal of institutional change is reducing transaction costs.

Використана література

1. Гукасьян, Г.М. Економічна теорія: проблеми „нової економіки” [Текст] / Г.М. Гукасьян // Генезис науки. Неоінституціоналізм. Теорія глобалізації. 2-е вид. – Спб.: Пітер, 2003. – С. 27 – 50.
2. Ядгаров, Я.С. История экономических учений [Текст] / Я.С. Ядгаров. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 480с.
3. Гриценко, А.А. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований [Текст] / А.А. Гриценко. – К.: Форт, 2008. – 928 с.
4. Дементьев, В.В. Власть: экономический анализ. Основы экономической теории власти [Текст] / В.В. Дементьев. – Донецк: Каштан, 2005. – С. 170 – 171.
5. Іващенко, О. Новий інституціоналізм в економічній соціології: теоретичні підвалини дослідницьких можливостей [Текст] / О. Іващенко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 1. – С. 110 – 136.
6. Полтерович, В.М. Економічна реформа 1992: битва уряду з трудовими колективами [Текст] / В.М. Полтерович // Економіка і математичні методи. – 1993. – Т. 29. – Вип. 4. – С. 3 – 17.
7. Полтерович, В.М. Інституційні пастки й економічні реформи [Текст] / В.М. Полтерович // Економіка і математичні методи, 1999. – Т. 35. – Вип. 2. – С. 3 – 20.
8. Полтерович, В.М. Перерозподільна активність та трансформаційний спад [Текст] / В.М. Полтерович // Праці IV наукового семінару «Еволюційна економіка: єдність і протиріччя теорії і практики» / За ред. В.І. Маєвського. – М., 2001. – 360 с.
9. Попов, В. Сильные институты важнее быстрых реформ [Текст] / В. Попов // Вопросы экономики. – 1998. – № 8. – С. 56 – 70.
10. Чаусовский, А. Формальное и неформальное в экономике [Текст] / А. Чаусовский. – Донецк: Каштан, 2001. – С. 73 – 74, 81.
11. Кирдина, С.Г. Институциональные матрицы и развитие России [Текст] / С.Г. Кирдина. – М.: ТЕИС, 2000. – С. 115.
12. Институциональная экономика [Текст]; под общ. ред. А. Олейника. – М., 2005. – С. 260, 288.
13. Тамбовцев, В.Л. Основы институционального проектирования [Текст] / В.Л. Тамбовцев. – М.: ИНФРА-М, 2005. – С. 509 – 518.
14. Ерроу, К. Можливості та межі ринку як механізму розподілу ресурсів [Текст] / К. Ерроу // THESIS. – 1993. – Т. 1. – № 2. – С. 53 – 68.
15. Коуз, Р. Природа фірми / Р. Коуз // Фірма, ринок і право; пер з англ. – М.: Справа, 1993. – С. 33 – 53.
16. Архієреїв, С.І. Трансакційна архітектура [Текст] / С.І. Архієреїв // Економічна теорія. – 2004. – № 1. – С. 69 – 83.
17. Статистичний збірник «Таблиця витрати-випуск України за 2012 рік в цінах споживачів». – К.: Державний комітет статистики України, 2015. – 51 с.
18. Palermo, G. Economic Power and the Firm in New Institutional Economic: Two Conflicting Problems // Journal of Economic Issues. – 2000. – Vol. XXXIV. – No. 3, September. – P. 573 – 601.
19. Knight, J. Institutions and Social Conflict. – New York: Cambridge University Press, 1992. – 234 p.

Отримано 4.11.2015

УДК 911.37

Галина ЗАВАРІКА

РОЗВИТОК КРАЇН У ПОСТКОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ

Резюме. Розглянуто питання розвитку територій у постконфліктний період. Значна увага приділена міжнародним документам, які стосуються вирішення постконфліктних ситуацій. Зокрема, ООН останнім часом приділяє багато уваги гострим проблемам, визначеним ситуаціями перехідного періоду. Конфліктні ситуації призводять до зупинки або зниження темпів розвитку всіх галузей економіки країни.

UNWTO виражає стурбованість щодо стану розвитку туризму деяких країн в умовах політичної нестабільності, і, як наслідок цього, посилення загрози особистої безпеки туристів. Ситуації перехідного періоду становлять специфічні виклики організаціям розвитку й гуманітарним